

1910
EX
17

1. 01

De Schelde=Quaestie

IN DE TWEEDE KAMER

DOOR

JONKHR. J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL
LUITN. GENERAAL B. D.
LID VAN DEN RAAD VAN STATE

1910.

.1910: 17

2

BIBLIOTHÈQUE
DU PALAIS
DE LA PAIX

BIBLIOTHEEK VAN HET VREDESPALEIS

090000 0625897 5

DE SCHELDE-QUAESTIE IN DE TWEEDE
6366.
KAMER.

JHR. J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL.

□ LUIT.GENERAAL B. D. □
LID VAN DEN RAAD VAN STATE.

BIJ de algemeene beraadslaging over de begrooting van het Departement van Buitenlandsche Zaken in de Tweede Kamer der Staten Generaal begon de heer De Beaufort in de zitting van den 2n December j.l. zijne belangrijke rede met eene opmerking mede te deelen, welke hij in de ongedrukte briefwisseling van een der Fransche diplomaten, die hier in Nederland gedurende de Bataafsche Republiek geaccrediteerd was, had aangetroffen, waarin stond: de Nederlanders zijn een zeer eigenaardig volk; zij hebben vooral deze allersonderlingste eigenschap, dat zij veel meer belang stellen in de kleine zaken dan in de groote. De heer De Beaufort voegde er aan toe dat bij de algemeene beraadslaging over de Staatsbegrooting wel eens de gedachte bij hem was opgekomen, dat er in die bewering van den Franschen diplomaat wel iets is, dat niet geheel onjuist is; maar hij zou dat zeer zeker niet willen beweren van de beraadslagingen, welke over hoofdstuk III (Buitenlandsche Zaken) plaats gehad hebben; want daarbij waren alleen zaken op den voorgrond getreden, «die inderdaad «tot de groote, belangrijke, gewichtige zaken kunnen worden «gerekend.»

Onder die toen behandelde belangrijke zaken behoort ook de quaestie van de neutraliteit op de Schelde, eene aangelegenheid, zóó gewichtig, dat de Minister van Buitenlandsche Zaken er van zeide, dat ze in de laatste dagen is geworden *the topic of the day*.

De door de Regeering voorgestelde bouw van een fort bij

Vlissingen is, zoo als bekend is, de aanleiding, ik zou haast zeggen de onschuldige oorzaak geworden tot onderstellingen bij onze zuidelijke naburen, welke redelijken grond missen, waarbij ook vroeger reeds gestelde vragen en ter sprake gebrachte beginselen van internationaal recht weder aan de orde gekomen en opgerakeld zijn.

In het bijzonder heeft de *Indépendance belge* door een reeks artikelen de gemoederen in België trachten in beweging te brengen — en wellicht in Frankrijk, want artikelen van de zelfde strekking zijn ook in de *Temps* geplaatst, — door te beweren dat met dat fort door ons beoogd wordt «d'embouteiller» de Schelde, als toegangsweg naar Antwerpen voor oorlogsschepen, welke in tijd van oorlog — verondersteld wordt door Engeland — als garandeerende Mogendheid tot hulp van België mochten worden afgezonden, indien de permanente onzijdigheid van België bedreigd mocht worden.

Nu moge het waar zijn dat de *Indépendance* niet meer den invloed heeft van vroeger, ook omdat hare Franschgezindheid zóó sterk aan den dag is gekomen dat zij spottenderwijze soms *La dépendance de France* wordt genoemd, het neemt niet weg dat dit blad nog altijd, ook buiten België, veel gelezen wordt, en dat het niet goed schijnt daarop in het geheel geen acht te slaan en verkeerde opvattingen in het buitenland over onze bedoelingen en over onze rechten en plichten onweersproken te laten, vooral wanneer zij betreffen rechten, die wij op te houden en plichten, die wij te vervullen zullen hebben in moeilijke, gevaarvolle tijden.

Nadrukkelijk en herhaaldelijk werd beweerd: «En droit «international les Pays-Bas n'ont pas le droit de s'opposer au «passage des navires venant au secours de la Belgique menacée.» Men grondde die stelling op de scheidingstractaten van 1839 en beriep zich daarbij op verschillende Belgische schrijvers, die de neutraliteit van de Westerschelde hadden behandeld.

Aangezien ik omtrent dat gewichtig punt een ander gevoelen ben toegedaan en van meening ben dat dit recht aan Nederland nergens en door niemand is ontzegd, en op grond van de bestaande tractaten niet ontzegd kan worden, achtte ik het in het belang van het land, dat de in België vrij algemeen post gevat hebbende meening, dat wij dat recht niet hebben, werd weerlegd en werd daarom door mij in het Fransch de brochure geschreven over dit onderwerp, welke in het laatst van No-

vember j.l. is uitgekomen ¹ waarin, met terzijde stelling van alle politieke en strategisch-militaire overwegingen, de quaestie alleen uit een volkenrechtelijk oogpunt is beschouwd.

Deze Schelde-quaestie nu is in de Tweede Kamer ook door verschillende afgevaardigden behandeld. Ook daarbij zijn gevoelens ontwikkeld, waarmede ik mij niet in alle deelen kan vereenigen, en daar de neutraliteit van de Schelde eene zaak is van zeer groot gewicht, waaromtrent het geraden is dat alle duistere en twijfelachtige punten in kalm beraad toegelicht en zoo mogelijk opgehelderd worden, is het niet zonder belang, hetgeen daaromtrent in de Tweede Kamer is aangevoerd aan een ernstig onderzoek te onderwerpen.

In de zitting van den 1sten December jl. werd de beraadslaging over dit onderwerp, ofschoon het in de stukken niet was behandeld, ingeleid door eene rede van den geachten afgevaardigde van Zierikzee, den heer Patijn. Wanneer men in de Handelingen die rede naleest, dan krijgt men, misschien ten onrechte, onwillekeurig den indruk, alsof toen bij den geachten spreker de gedachten en bedoelingen verder gingen dan de woorden schijnen aan te duiden.

Het gold de vraag of in oorlogstijd Nederland, neutraal willende blijven, de doorvaart op de Schelde zou mogen toestaan aan eene Mogendheid, die troepen (oorlogsschepen) zou willen zenden naar België om de neutraliteit van dat land te helpen handhaven.

Op blz. 690 van de Handelingen lezen wij dat de geachte afgevaardigde gezegd heeft: »Ik weet niet welk antwoord ik «zelf op dit vraagstuk zou geven», doch uit diens geheele betoog blijkt, dat hij veel meer zich aan de zijde van de Belgische schrijvers schaaft, die beweren dat in zulk een geval Nederland *niet* het recht heeft die doorvaart van dit zijn territorium te weigeren, dan van Nederlandsche schrijvers, die — en ik voeg mij daarbij — in tegendeel van gevoelen zijn dat wij wel degelijk dat recht hebben.

De heer Patijn onderscheidt daarbij twee gevallen, nm. dat de Mogendheid, die zich voor een doorvaart op de Schelde aanmeldt, is oorlogvoerende partij, of dat zij niet is oorlogvoerende partij, eene onderscheiding, welke ik in mijne brochure met voordacht niet heb gemaakt, omdat zij hier naar mijne meening niet te pas komt.

1. *L'Escaut et la Neutralité permanente de la Belgique d'après les traités de 1839 et 1907.* — La Haye, v. Stockum & fils 1910.

Immers, men zal zich toch wel niet voorstellen dat eene Mogendheid, die om eene geschonden neutraliteit te helpen handhaven, oorlogsschepen naar de Schelde zendt, dat zou doen om met die schepen bijv. naar mosselen of aliekruken te laten visschen of naar de oesterbanken en putten van Ierseke te laten zien; zeker ook niet met eenig ander vredesdoel. Als zij ze zendt, dan geschiedt dat om het zwaard van Brennus in de weegschaal te leggen, den indringer uit België terug te dringen en om met de geweldmiddelen, welke die schepen aanbrengen en met zich voeren, te strijden tegen de oorlogspartij, welke, ongeacht hare vertoogen daartegen ingebracht, de neutraliteit van België zou schenden, in het kort, om vijandig op te treden of te opereeren tegen eene Mogendheid, waarmede Nederland zich in vredestoestand bevindt.

Door dat feit is zij zelf oorlogspartij geworden. In mijne brochure is dat, met aanhaling van Bluntschli en Weathon, betoogd en valt dus de onderscheiding weg.

In geval de bedoelde Mogendheid niet (primitief) is oorlogspartij, komt het den heer Patijn voor «dat het nauwelijks «twijfel kan lijden of wij zouden het recht hebben te zeggen: «de rivier staat voor u open, wij behoeven u geen beletsel in «den weg te leggen.»

Mij komt het voor dat dit voor iemand, die iets verder zegt eigenlijk zelf niet te weten welk antwoord op de gestelde vraag te geven, nog al eene positieve verklaring is; want tusschen: *het lijdt geen twijfel* en *het kan nauwelijks twijfel lijden* is nauwelijks verschil.

Voorzeker, het recht om te zeggen: komt maar binnen, de rivier staat voor u open, hebben wij, indien wij van zins zijn om meê te doen en ons te mengen in den krijg. Dan kan niemand ons dat recht ontzeggen; maar zoodra wij vrijwillig verklaard hebben *onzijdig* te willen blijven, dan verandert de zaak, dan hebben wij van dat recht vrijwillig afstand gedaan en moeten wij de *plichten* op de Schelde vervullen, welke wij bij het Haagsche tractaat van 1907, evenals alle mede-contractanten, *onzijdig* zijnde, op ons hebben genomen voor den toestand van *onzijdigheid*; m. a. w. op ons *onzijdig* watergebied mogen wij dan geen daden, met den oorlog verband houdende, toelaten. Daar die doorvaart zal geschieden met een onmiskienbaar oorlogsdoel, behoeven wij, naar mijne meening, niet lang te zoeken naar of te peinzen over wat ons dan te

doen valt. Het staat geschreven in het tractaat, waarbij de rechten en plichten van onzijdige Staten in geval van een zeeoorlog zijn vastgelegd.

Volgens Art. 8 dezer Conventie is eene onzijdige Mogendheid gehouden, alle middelen, waarover zij te beschikken heeft, aan te wenden om aan elk vaartuig, dat bestemd is om te kruisen of om aan vijandelijke operatiën deel te nemen, het vertrek uit hare jurisdictie te beletten. In Art. 12 dezer Conventie is bepaald, dat, indien daaromtrent door de onzijdige Mogendheid geen bijzondere bepalingen zijn gemaakt, het aan de schepen van oorlogvoerenden verboden is om zich langer dan 24 uren in de havens, reeden of wateren van die Mogendheid op te houden, terwijl Art. 25 voorschrijft dat eene onzijdige Mogendheid verplicht is om, met de middelen waarover zij beschikt, te waken tegen elke schending in hare havens, reeden of wateren, van de bepalingen der Conventie.

De heer Patijn verkeert echter omtrent ons recht zelfs in het onzekere, als de Mogendheid, die de doorvaart vraagt, oorlogspartij is.

Zijn dubium betreft voornamelijk de vraag of de algemeene regel, volgens welke een neutrale Mogendheid gehouden is den toegang tot haar territorium aan belligerenten te ontzeggen, met het oog op de speciale tractaten ten opzichte van de neutraliteit van België, in dit geval, ook voor de Westerschelde bindend zou zijn? Of hier het algemeene niet moet wijken voor het bijzondere?

Voorzeker, er bestaat grond voor die vraag.

Die regel van de tractatenleer zou ook toegepast kunnen en moeten worden voor het geval Nederland zich speciaal verbonden had eenige zaak te doen of eene andere na te laten of toe te laten. Maar dan zou dat ook nadrukkelijk gestipuleerd en gecontracteerd moeten zijn geweest. Dat zijn van die dingen, veel te gewichtig om niet duidelijk te moeten zijn uitgesproken, genoemd en in ondubbelzinnige termen neergeschreven. Het gaat niet aan om daarvan niets te bepalen en ze in eene over andere zaken loopende verbintenis op te nemen, met een: «dat spreekt van zelf» of «dat is ervan immers het logisch gevolg?». Over de doorvaart der Schelde is niets gestipuleerd. Nu dat niet is geschied, bestaat er op dit punt geen tractaat en is de regel dus niet toe te passen. Trouwens voor hen, die nog mochten twijfelen, heb ik ver-

wezen naar twee andere regels, welke gelden bij twijfel welk van de tractaten ingeval van tegenspraak moet worden toegepast, n.m. dat het dan is het tractaat dat de *laatste* dagteekening draagt, in dit geval dat van 1907, — en voorts dat hetgeen slechts geoorloofd is, moet wijken voor hetgeen is verboden.

Na den korten inhoud van de tractaten van 1839 in herinnering te hebben gebracht, geeft Mr. Patijn op de vraag waarin zijn dubium is gelegen, het volgende antwoord:

«Men zal, geloof ik, niet ontkennen dat de Mogendheden, die het tractaat van 1831 sloten en België's neutraliteit garandeerden, aan dat tractaat het recht ontleenen — ik zeg niet de verplichting — om bij schending van België's neutraliteit, deze ook gewapenderhand te handhaven. Maar volgt dan logisch ook niet uit de artt. 1 en 2 van het tractaat van 1839 — ik bedoel het tractaat van Nederland met de groote Mogendheden — *evenzeer* het recht om zich te onthouden van het in den weg leggen van moeilijkheden aan een dier Mogendheden, zoo deze zich opmaakte om de neutraliteit van België te handhaven? Bij dat tractaat van 1839 hebben immers die Mogendheden België's neutraliteit onder hare garantie genomen juist tegenover Nederland en in een tractaat met Nederland.

«Wanneer Nederland nu niet meer doet dan de naleving van dat tractaat niet verhinderen aan een van de Mogendheden die met ons contracteerden, zou dan een van de andere Mogendheden, die dat zelfde met ons contracteerden, te dier zake over de niet-nakoming van onze plichten als neutrale Mogendheid kunnen klagen? Zou ons antwoord dan niet dadelijk zijn: wij doen niet anders dan passief de naleving mogelijk maken van een tractaat, dat mede gij zelf met ons hebt gesloten en dat Gij nog wel tegenover ons onder uw eigen speciale garantie hebt genomen? Kan daarin ooit schending onzer neutraliteit jegens u zijn gelegen? Zou niet veeleer, wanneer wij in het onderstelde geval de Schelde wilden sluiten, de Mogenheid tegenover wie wij dat deden, te recht kunnen klagen over niet-nakoming van onze verplichtingen krachtens het tractaat van 1839?»

De wijze waarop dit antwoord is ingekleed, de reeks van vragen, die gedaan worden op eene wijze, dat ze als eene rhetorische figuur van uiting eener innerlijke overtuiging in

bevestigenden zin kunnen worden aangemerkt, wettigen het vermoeden dat de redenaar in sterke mate naar de zijde van de bekende Belgische schrijvers Baron Descamps, Baron Guillaume en die van de *Indépendance belge* overhelt.

Hij erkent dat die beschouwingen in den geest zijn van die, welke in verschillende buitenlandsche werken omtrent dit onderwerp worden aangetroffen, wil niet zeggen dat ze onaanvechtbaar zijn, wil evenmin de stelling voor zijne rekening nemen dat wij onder dergelijke omstandigheden de Schelde moeten sluiten, maar — lezen wij op bl. 689 der Handelingen — «ik wil er alleen op wijzen, dat deze zaak ook een anderen kant heeft dan in de geschriften, die in den laatsten tijd in «ons land uitkomen, uitsluitend in het licht wordt gesteld.»

Was het daarvoor wel noodig, deze quaestie, die nog slechts een strijdvraag van de pers en tusschen beoefenaars van het Volkenrecht was, reeds nu in de Tweede Kamer der Staten Generaal te brengen en dus officieel te bespreken? «De geachte afgevaardigde heeft niet gewild en niet gevraagd dat «de Minister ten deze een bepaald oordeel zal uitspreken,» zoo sprak in de zitting van 2 December de heer Van Nispen tot Sevenaer — «maar dan zou ik willen vragen: was het «dan wel gewenscht deze zaak hier te behandelen?»

Uitsluitend van één kant was deze Scheldequaestie niet in het licht gesteld in de door mij uitgegeven brochure, welke de heer Patijn, blijkens zijne in de Kamerzitting van 6 December uitgesproken rede, met zijn verwijt van eenzijdigheid op het oog had. Integendeel, het belangrijkste wat van het Belgische standpunt door de voornaamste schrijvers over deze Scheldequaestie is uitgesproken, staat in mijne brochure vermeld, gedeeltelijk zelfs met woordelijke aanhalingen uit hunne werken, zoowel hetgeen door Baron Descamps, als hetgeen door Baron Guillaume en door den Brusselschen hoogleeraar Ernest Nys daarover is geschreven. Zeer omstandig is dat geschied, omdat het mij absoluut noodig voorkwam de argumenten te weerleggen, vooral door eerstgenoemden aangevoerd, om aan Nederland het recht te betwisten om c. q. in oorlogstijd aan de oorlogsschepen van een der garandeerende Mogendheden te verhinderen den weg naar België te kiezen over ons neutraal gebied, argumenten, welke door mij stuk voor stuk zijn weerlegd.

Treffend is het, dat het den heer Patijn getroffen heeft

«dat men hier spoedig klaar is met zijn oordeel, dat men zoo «spoedig gereed is om met groote stelligheid een antwoord te «geven op de gestelde vraag die (mij) uiterst quaestieus «voorkomt.»

Is dat zoo, is men hier, d. w. z. hier te lande zoo spoedig klaar geweest met zijn oordeel over deze zaak?

Deze opmerking komt mij voor, een curieus staaltje te geven van een karaktertrek, die ons Nederlanders dikwerf door het buitenland wordt toegedicht, en nog een andere is dan die welke door den Franschen diplomaat, die door den heer De Beaufort is bedoeld, is opgemerkt, n.m. de langzaamheid en de behoedzaamheid, in haar uiterste leidende tot besluiteloosheid, waardoor al te dikwijls gewichtige staatsbelangen en maatregelen zoowel hier te lande als in de Koloniën «en souffrance» blijven. Jarenlang overwegen en nog eens overwegen, bespreken en nog eens bespreken schijnt onmisbaar; men schijnt nog al eens huiverig te zijn om een oordeel uit te spreken of eene beslissing te nemen en laat dan liever een zaak nog maar wat rusten, waarvan dan ook het bekende: Zij dronken een glas . . . en lieten de zaak zoo als ze was, zijn oorsprong heeft.

Hoe! Negen jaar geleden, in 1901, sprak de heer Descamps, later Minister in België, in eene brochure reeds over dezelfde vraag pertinent zijn oordeel uit, schrijvende: «D'une part elle «(la Hollande) devrait s'opposer au passage des belligérants «en territoire belge par son territoire fluvial.... D'autre part «la Hollande devrait laisser libre passage aux forces appelées «à l'exercice de la défense de la Belgique contre toute agression.»

Datzelfde *devrait* herhaalt hij in 1902, in zijn bekend werk *La Neutralité de la Belgique*.

Acht jaar geleden schrijft een der meest gezaghebbenden aan België's Ministerie van Buitenlandsche Zaken, Baron Guillaume, die daarna Gezant werd in Den Haag: «Il «n'appartient pas aux Pays-Bas de mettre obstacle à l'exécution «des traités auxquels ils ont participé; ils ne pourront le faire «sans poser un acte hostile à notre égard; c'est en se plaçant «indûment entre nous et nos garants, en nous privant des «moyens de défense et de protection, que l' Europe nous a «accordés avec l'assentiment de nos voisins, puisqu'ils ont signé «les traités qui les créaient, que la Hollande manquerait aux «devoirs de la neutralité. Elle les violerait à notre détriment.»

Onmogelijk is het om zich beslister en krasser uit te drukken, nog wel over hetgeen een *andere* Staat zou moeten doen, over hetgeen waarnaar wij Nederlanders in het bewuste geval ons te gedragen hebben.

Dat deden al die jaren geleden de Belgische heeren, die de vraag hebben opgeworpen, of liever, die zich niet hebben ontzien dadelijk van hun kant met groote beslistheid stelling te nemen, om het bedoelde recht aan Nederland te ontzeggen.

En nu eindelijk, eindelijk zeg ik, nadat men al die jaren gezwegen heeft, hier opgekomen wordt voor het recht van Nederland om op *zijn* Schelde-gebied in oorlogstijd de neutraliteit naar eigen inzicht, overeenkomstig het op de Haagsche Conferentie van 1907 overeengekomene te kunnen handhaven, omdat anders de daaromtrent verkeerde en voor ons bedenkelijke opvattingen, onweersproken blijvende, in de algemeene opinie voortwoekeren, moeilijk weer uit te roeien zijn en post zouden vatten, nu verneemt men bij ons waarlijk in de Volksvertegenwoordiging het verbijsterende woord: «*dat men hier zoo spoedig klaar is met zijn oordeel.*»

Als negen jaar nog spoedig wordt genoemd, hoeveel jaren wordt dan wel noodig geacht dat iemand over deze zaak zich zou mogen uitlaten, zonder dat hem het verwijt treft van overhaasting?

Aan den hoogleeraar Ernest Nys te Brussel is dezer dagen door *la Dernière Heure*, volgens de couranten, eene vraag gericht, betreffende den fortbouw bij Vlissingen, waarop deze dadelijk verklaard heeft ¹, dat Nederland niet het recht heeft om aan de vloot van een met België bevrienden en verbonden Staat te verhinderen de Schelde op te varen. Spontaan alzoo een zeer besliste uitspraak. 't Is waar, dat is in België, niet *hier*, en gedaan door iemand die de rechten van Nederland niet verdedigt, maar ze ontkent.

Het is wenschelijk de vraag onder de oogen te zien, door Mr. Patijn gedaan en hierboven vermeld, eene vraag die eigenlijk ook weder als reeds door hem in bevestigenden zin beantwoord schijnt te moeten worden opgenomen. Zooals wij gezien hebben luidt zij:

«Maar volgt dan logisch ook niet uit de artt. 1 en 2 van »het tractaat van 1839 — ik bedoel het tractaat van Nederland

1. Zie de verklaring in het nummer van 6 December.

«met de groote Mogendheden — *evenzeer* het recht om zich «te onthouden van het in den weg leggen van moeilijkheden «aan een der Mogendheden, zoo deze zich opmaakte om de «neutraliteit van België te handhaven?»

Ik zal mij de vrijheid veroorloven al dadelijk daarop te antwoorden: Neen, dat volgt er naar mijne meening niet uit, en wel om de volgende redenen:

Ten eerste moet men in rechtsquaestiën, zoowel in Staatsverdragen als in civiele contracten, voet bij stuk houden, bepaald zijn in de uitdrukkingen, niet meer en niet minder er inleggen en er dus ook later niet meer of niet minder uit willen halen, dan er met duidelijke woorden in staat. Verlaat men dien weg, bepaalt men zich niet tot wat er in een tractaat staat, bij hetgeen iedere Staat uitdrukkelijk overeengekomen is te doen of te laten, slaat men allerlei zijpaden in, veroorlooft men zich, ieder naar believen, gevolgtrekkingen, z.g.n. logische, te maken en daaraan gewichtige rechten vast te knoopen of te gaan ontleenen, dan is men naar mijne bescheiden meening op een zeer verkeerden, op een gevaarlijken weg.

In Art. 1 van het door den heer Patijn bedoelde tractaat van 1839 staat niets anders dan dat Koning Willem I zich verbindt om zonder verwijl in een tractaat met den Koning der Belgen de 24 artikelen op te nemen, die als bijlage bij dit tractaat waren gevoegd, terwijl in Art. 2 de vijf groote Mogendheden, Engeland, Frankrijk, Pruisen, Rusland en Oostenrijk, verklaren dat ook zij aan die artikelen der bijlagen dezelfde kracht en waarde toekennen als waren zij in het tractaat zelf opgenomen en dat zij die dus garandeeren. In Art. 3 wordt de scheiding door Koning Willem I erkend, terwijl het 4e of laatste artikel niets bevat dan de gebruikelijke ratificatiebepalingen.

Wanneer men nu verder weet dat van die 24 artikelen, in Art. 1 bedoeld, slechts één artikel is, namelijk het zevende, dat op de hier besproken quaestie betrekking heeft en dat daarin niets staat dan:

«La Belgique, dans les limites indiquées aux art. 1, 2 et «4, formera un Etat indépendant et perpétuellement neutre.

»Elle sera tenue d'observer cette même neutralité envers «tous les autres Etats»,

dan blijkt daaruit m. i. dat met geen enkelen zin, ja met geen enkel woord Nederland de verplichting heeft op zich genomen om die onzijdigheid zelf te garandeeren of mede te werken

tot de verdediging van België, door daden te verrichten of op zijn gebied de daden van andere Mogendheden toe te laten.

Over het in den weg leggen van moeilijkheden aan een der contracteerende Mogendheden, als die zich zou opmaken om de neutraliteit van België te handhaven, staat geen woord. Er wordt niet van gerept. Daarvoor bestond een goede reden. De heer Patijn zegt zelf: «Bij dat tractaat van 1839 hebben «immers» — zoo lezen wij in zijne rede — «die Mogendheden «België's neutraliteit onder hare garantie genomen juist tegen» «over Nederland en in een tractaat met Nederland.»

Onzinnig zou het zijn geweest, als Nederland in een tractaat met andere Mogendheden eene verbintenis zou hebben aangegaan omtrent het al of niet in den weg leggen van moeilijkheden, als te eeniger tijd een of meer van die Mogendheden militaire maatregelen zou nemen tegen Nederland zelf. Aan dat al of niet in den weg leggen van moeilijkheden is dan ook niet gedacht, daar is niet op bedoeld, daar staat niets van beschreven. Men kan er dus m. i. niet uithalen wat er niet in is.

Het is hier de plaats om te wijzen op de schromelijke overdrijving, welke gelegen is in het beweren dat Nederland, door zijn Schelde-gebied voor een der garandeerende Mogendheden niet open te stellen, zou beletten dat deze de neutraliteit van België zou kunnen beschermen, dat het zou «s'opposer «à l'oeuvre de protection et de défense inspirée par l'intérêt «même de l'Europe.»¹

Dat zou alleen waar zijn, indien voor zulk eene Mogendheid geen enkele andere gelegenheid open stond om aan België ter hulp te komen. Is dat wel het geval, waarom zou dan juist ons gebied, een onzijdig gebied, zich tot die hulp moeten leenen?

In mijne brochure is er op gewezen dat het geheele kustgebied van België, een vlakke kust, voor elke zee-mogendheid open ligt om er troepen aan wal te brengen en dat België in Ostende en vooral, sedert 1902, in Zeebrugge, dat schepen van 7 M. diepgang toelaat, uitmuntende havens bezit om troepen en allerlei oorlogsbehoefden te ontschepen, gelegenheden, vrij wat beter en uit een strategisch oogpunt doeltreffender, dan het betrekkelijk nauwe vaarwater, diep het land in, van de Schelde is, een fuik voor oorlogsschepen, die er wel in maar soms moeilijk uit zullen kunnen komen, terwijl de

1. Ernest Nys, *L'Escaut en temps de guerre*, page 23.

mogelijkheid niet is uitgesloten, dat, als zij zich op de Schelde bevinden, later, achter hen aan, oorlogsschepen van de tegenpartij daar ook kunnen komen om ze af te snijden of te bestrijden.

Zou dat alles dan door ons kalm, gelaten, passief moeten worden aangezien en geduld? Waar blijft dan de handhaving onzer neutraliteit; waar blijft dan onze eer; waar de waardigheid, welke Nederland heeft op te houden?

Ik pleit nu niet voor een fort bij Vlissingen. Dat heb ik vroeger ook niet gedaan, maar ik kom op voor het goed recht van Nederland, dat men ons ontzegt en al jaren lang heeft ontzegt. Onverschillig waar, — door de werken die er zijn of zouden moeten komen, door de oude, verouderde van Neuzen of Ellewoutsdijk, die sterk verbetering zouden behoeven, of wel door een nieuw fort bij Vlissingen of bij Breskens, waar ook vroeger forten waren, — onze neutraliteit op de Schelde moeten wij *ergens* kunnen doen eerbiedigen en daartoe zijn vlottende strijdkrachten onvoldoende, omdat die voor sterkere vlottende strijders moeten wijken en mijnen of andere versperringen niet in internationale rivieren, waarvan de vrije vaart, volgens het Weenertractaat, voor handel en scheepvaart open moet blijven, door onzijdigen kunnen worden gelegd.

Dat men overal spookbeelden ziet en politieke tinnegieters of zenuwlijders allerlei onderstellingen maken, als de Nederlandsche regeering in de plaats van verouderde bestaande werken nieuwe wil doen maken, is al te dwaas om zich daaraan te storen. Hij, die echter gelooft dat voor intimidatie, van wie ook, of voor eene opgeschroefde courantenreclame zal worden gebukt of dat daarvoor eenige maatregel zou worden achterwege gehouden, kent niets van het Nederlandsche volkskarakter.

Een tweede reden waarom dat logisch gevolg door mij wordt ontkend, is dat Nederland, noch krachtens het tractaat van 1839, noch krachtens eenig ander tractaat, met de neutraliteit van België, welke het niet heeft gegarandeerd, iets, hoegenaamd iets anders te maken heeft, dan dat het er kennis van draagt en het natuurlijk gehouden is die te eerbiedigen.

Een derde reden is dat, indien men weten wil wat Nederland, indien het bij het uitbreken van een oorlog verklaard heeft onzijdig te willen blijven, te doen of te laten heeft om die

onzijdigheid te handhaven, niet moet te rade gaan met een tractaat, dat omtrent die plichten van onzijdigheid niets bevat, en waarin wel van de onzijdigheid van een ander land maar niet over die van het eigen land wordt gerept, dus niet met het tractaat van 1839, maar met tractaten, welke op de neutraliteit betrekking hebben, derhalve met de tractaten van 1907, waarin de rechten en verplichtingen van onzijdige Mogendheden, zoowel voor den oorlog te land als voor den oorlog ter zee, zijn bepaald.

Door mij is aangetoond dat eene Mogendheid, al was zij primitief niet oorlogvoerend, zelf belligerent wordt, als zij zich met eene oorlogsvloot opmaakt om eene andere Mogendheid te gaan bestrijden, zij het ook tot het verdedigen van de onzijdigheid van een derden Staat, waartoe zij zich bij tractaat heeft verplicht. De reden doet daartoe m. i. niets af; alleen het feit beslist.

Nu staat er in den considerans van de reeds aangehaalde Haagsche Conventie van 1907 omtrent de rechten van onzijdige Staten in een zee-oorlog, dat men voor de gevallen, welke in die Conventie niet zijn voorzien, rekening te houden heeft met de algemeene regels van het volkenrecht. Eén van die regels is — bovendien in Art. 1 van de Conventie van 1907, omtrent de rechten en plichten van onzijdige Mogendheden in den oorlog te land vastgelegd — dat het gebied van onzijdige Staten onschendbaar is, terwijl in Art. 2 dier Conventie een andere regel is herhaald. Men zou kunnen zeggen ten overvloede, omdat die logisch voortvloeit uit dien van Art. 1. De vermelding ervan levert een bewijs voor hetgeen door mij is betoogd, dat in tractaten gewichtige rechtsverhoudingen duidelijk dienen te zijn uitgedrukt en niet overgelaten aan het maken van gevolgtrekkingen naar ieders gading en believen.

Dat Art. 2 luidt: «Het is aan oorlogvoerenden verboden «troepen of konvooien, hetzij van munitie hetzij van andere «oorlogsbehoefden, door het territoir van eene onzijdige Mogendheid te doen trekken,» terwijl Art. 5 het imperatief voorschrift bevat dat eene onzijdige Mogendheid geen der daden bedoeld in de Artt. 2 en 4 der Conventie mag dulden. «*Ne doit tolérer*» staat er. Ook Art. 9 is beslissend.

Tegen het toepassen daarvan in dit geval is door Baron Guillaume in zijn bekend werk ingebracht en is daaraan door

Mr. Patijn herinnerd, dat onder de gevallen, die Bluntschli opsomt, waarin bij uitzondering het doortrekken van onzijdig gebied door krijgvoerende troepen vanwege den onzijdigen Staat kan worden toegelaten, behoort het geval dat die doortocht bij eene conventie, welke vóór het uitbreken van den oorlog is aangegaan, als eene verplichting aan den onzijdigen Staat is opgelegd.

Volkomen juist! Vroeger kwam dat wel eens voor, maar bij groote uitzondering — het is altijd een bedenkelijke voorwaarde — vroeger, toen door de versnippering der Staten, vooral in Duitschland, zoo'n geval moest voorzien worden. Ook in Zuid-Afrika, toen daar de Portugeezen en Britten elkander wilden helpen in het te keer gaan van de Zoeloe's en andere wilde stammen, om die over elkanders gebied, langs den kortsten weg te kunnen genaken, waarvan indirect in Maart 1900 de voor Portugal minder aangename quaestie omtrent de Beira-haven het gevolg is geworden. Zulk een uitzonderingstoestand moet echter nadrukkelijk en formeel gecontracteerd zijn. Dat is voor de Schelde niet geschied. Men kan er zich dus voor die rivier volstrekt niet op beroepen.

Eene andere meer gewichtige bedenking, welke zou kunnen gemaakt worden, maar in de Kamer niet is gereleveerd, doch die ik nu volledigheidshalve wensch te rescontreeren, zou zijn dat in Art. 10 van de Conventie van 1907 omtrent den oorlog ter zee is bepaald:

«De onzijdigheid van eene Mogendheid wordt door het
«eenvoudig doortrekken van de territoriale wateren door
«oorlogschepen of door prijzen van de belligerenten niet
«verdacht gemaakt.»

Dat artikel heeft tot langdurige beraadslagingen in de Conferentie aanleiding gegeven. Ernstige bedenkingen zijn er tegen in gebracht, vooral van de zijde van Zweden en Denemarken, terwijl de Vereenigde Staten van Noord-Amerika verklaarden het niet te kunnen aannemen en ook Japan eene reserve maakte. Een onbeperkt recht is, zeide de Deensche delegatie, niet vereenigbaar met het recht dat de onzijdigen hebben, om met het oog op de verdediging hunner neutraliteit hunne binnenwateren af te sluiten, in het bijzonder die, welke gelegenheid zouden aanbieden aan eene belligerente vloot tot operatiën.

In de commissie van onderzoek is men het hierover niet

eens kunnen worden, maar in het rapport, dat door den heer Renault in de Conferentie over het artikel werd uitgebracht, lezen wij:

«Uit de gedachtenwisseling, die plaats heeft gehad, «schijnt het gevolg te mogen worden getrokken, dat een «onzijdige Staat zelfs den eenvoudigen doortocht in de be- «grensde gedeelten van zijne territoriale wateren kan ver- «bieden, voor zoover dit hem noodig voorkomt voor de «handhaving zijner onzijdigheid, maar dat dit verbod zich «niet kan uitstrekken tot de straten, welke twee open zeeën «verbinden.»¹

De onzijdige Staat heeft dus het recht behouden om het doortrekken van oorlogsschepen in zijne wateren te verhinderen. Trouwens dit artikel beoogt geen rivieren. Het is geschreven opdat onzijdige Staten door de «passage», het voorbijtrekken, binnen de grenzen hunner territoriale zee, langs hunne kusten, van belligerente oorlogsschepen niet in moeilijkheden zouden kunnen komen, niet «gecompromiteerd» zouden worden, staat er. Vandaar ook dat de zee-engten, de straten, welke open zeeën verbinden, in het bijzonder ter sprake zijn gekomen.

Dat doortrekken, dat voorbijtrekken van een vloot op zee kan lichtelijk gebeuren. Het heeft bijv. plaats gehad toen de groote Russische vloot, tijdens den oorlog van Rusland met Japan zich van de Oostzee naar het verre Oosten begaf en bijna in het gezicht van onze kusten voorbijtrok. Dat enkele schepen hun vaarweg door onze territoriale zee (3 zeemijlen breed) zouden hebben kunnen nemen, is natuurlijk heel iets anders en van veel onschuldiger aard — slechts dat inoffensieve is volgens den rapporteur met het artikel 10 bedoeld — dan het doortrekken van de Schelde, diep in ons gebied, zou zijn om te gaan strijden en strijdkrachten te brengen in een aangrenzend land.

Overige vraagpunten zijn aan de algemeene regels van het volkenrecht overgelaten. Van toepassing blijft dus dat de onzijdige Staat door zoodanige «passage» niet tot het volvoeren van eene oorlogsoperatie mag medewerken.

De Schelde, eene internationale rivier, als stroomende door en bevaarbaar in verschillende Staten: Frankrijk, België en Nederland, wordt voornamelijk beheerscht door de bepalingen, omtrent zulke rivieren gemaakt op het Congres van Weenen

1, *Actes et documents*, tome III, page 495.

in 1815, waarbij de *vrije* vaart is vastgesteld voor de schepen van alle volken, doch — staat er nadrukkelijk bij — *sous le rapport du commerce*.

Daar van het oude fort Bath af tot Vlissingen, tot de monding dus, *beide* oevers aan Nederland behooren, oefent het op dat gedeelte, de Wester-Schelde, soevereiniteitsrechten uit, omdat dit gedeelte daardoor uitsluitend tot zijn gebied behoort. ¹ Bij Wheaton lezen wij: ² «Les rivières qui coulent «à travers un Etat font aussi partie du territoire de cet Etat.» De soevereiniteitsrechten betreffen voornamelijk de jurisdictie en de verdediging. Deze berusten op het algemeene recht van een Staat om de zorgen voor zijn behoud (*droit de conservation*).

Van Belgische zijde komt men op om te hebben, *co=propriété, co=souveraineté, attribution concurrente de la souveraineté*, zooals wij lezen in een brochure, den 9^{den} December te Brussel uitgekomen van den hoogleeraar in het internationaal recht aan de universiteit te Brussel, de heer Ernest Nys, expresselijk om mijne stelling te bestrijden, dat wij het *recht* hebben, op die rivier aan oorlogsschepen, in oorlogstijd, de vaart op ons Schelde-gebied te ontzeggen, welk hun oorlogsdoel moge wezen.

Hij beroept zich op de bepalingen in het tractaat van 1839 gemaakt voor de loodsen, het visschen, het baggeren en den waterstand.

Dat zijn alle onderwerpen van zuiver zachtzinnigen vredes-aard, welke hier bij de vraag, welke ons bezighoudt, niet te pas komen en die ik dus kan laten rusten. De brochure was aangekondigd en door mij met verlangen tegemoet gezien, omdat ik er in verwachtte degelijke argumenten aan te treffen, zij het ook om mij te bestrijden. Zij is mij in dat opzicht verbazend tegengevallen en versterkt daardoor mijne stelling. De brochure draagt tot titel: *L'Escaut en temps de guerre*, maar van de 25 bladzijden, waaruit zij bestaat, zijn er 22 gewijd aan den gewonen vredestoestand, de vrije vaart, waarvan de historie, noodeloos, wordt opgehaald van den Munsterschen vrede af. Noodeloos, omdat die *vrije* vaart, door het Congres van Weenen vastgesteld, niets anders op het oog heeft dan de vaart vrij te doen zijn van tolheffing of van eenige andere belemmering, aan den *handel* in den weg te leggen, terwijl

1. Heffter, *Le droit international public de l'Europe*, trad de Bergson, 1857, pag. 162.

2. Wheaton, *Eléments de droit international* II, 1848, I, p. 180.

niemand er aan denkt om dat hoog, dat mooi beginsel voor de Schelde aan te randen, of die rivier te willen afsluiten voor commercieele belangen. Het vlugschrift van den heer Nys verwekt den schijn alsof men daarvan in Nederland niet geheel vrij zou zijn en geeft daardoor aan de tendentieuze pers over dat onderwerp voedsel. Het eigenlijke onderwerp, de rechts-quaestie voor tijd van oorlog, wordt slechts in de drie laatste bladzijden behandeld, even aangeroerd of afgemaakt. Wat daarvan gezegd wordt, had men van een hooggeleerde anders mogen verwachten.

Omdat de heeren Belgen het recht van *vrije* vaart uitstrekken ook tot oorlogsschepen in oorlogstijd, heb ik er op gewezen dat het tractaat van Weenen was gemaakt voor vredesdoeleinden. Neen zegt de heer Nys, er staat ook een bepaling in voor oorlogstijd. Zeker, maar hoedanig eene? Bij dat tractaat was gevoegd een *Règlement pour la libre navigation des rivières*, waarvan de negen artikelen niets bevatten dat op een oorlogstoestand slaat. Vervolgens komen 32 artikelen *concernant la navigation du Rhin*. Daarvan is er één, het 27e, dat, waar alle andere meest op de actueel zoo belangrijke quaestie der scheepvaarttollen betrekking hebben, voorschrijft dat: «S'il arrivait (ce qu'à Dieu ne plaise) que la guerre vint à avoir lieu entre quelques uns des Etats situés sur le Rhin, la perception du droit d'octroi continuera à se faire librement, sans qu'il y soit apporté d'obstacle de part et d'autre,» en voorts dat de douanen met hun schepen «jouiront de tous les privilèges de neutralité,» terwijl de douane-bureaux en kassen «Sauvegardes» zullen krijgen. De gewone belastingen en tolheffingen laten doorgaan als in vollen vreedestijd, is voor de rivier in dat opzicht eene bestendiging van den vredestoestand en heeft dus niets te maken met de thans ter sprake gebrachte rechten van Nederland als onzijdige Staat in oorlogstijd. Ik moet hier bijvoegen, dat zeven afzonderlijke artikelen nog zijn gewijd aan de Neckar, de Main, de Moesel, de Maas en de Schelde, waarvan dat betreffende de Schelde bepaalt dat alles wat later omtrent de vaart op die rivier mocht worden vastgesteld — behalve de vrijheid der vaart — geregeld zal worden op de voor den handel en de scheepvaart meest voordeelige wijze en het meest overeenkomende met de bepalingen voor den Rijn. Het gaat altijd slechts om handel en scheepvaart.

In mijne brochure heb ik er voorts speciaal de aandacht

op gevestigd, dat die *vrije* vaart, bij het Congres van Weenen voorgeschreven, nooit kan gelden voor de vaart van oorlogsschepen, die zouden komen met krijgsoogmerken, want dat in Art. 2 van het voormelde reglement duidelijk staat «ne «pourra sous le rapport du commerce, être interdit à personne.»

Op dat belangrijk punt is door den professor geen acht geslagen.

Eindelijk is door mij gewezen op een gewichtig feit. Wanneer oorlogsschepen van eene vreemde Mogendheid de Schelde in komen varen naar België, waar moeten die dan blijven? Tusschen de dijken en weilanden, blootgesteld aan de aanslagen en aanvallen van de troepen van de Mogendheid, waartegen die schepen komen ageeren, is te gevaarlijk en doelloos. Dieptredende koopvaarders mogen tot Antwerpen kunnen komen, maar een smalle rivier tusschen dijken is niet geschikt voor de actie van oorlogsschepen. Zij zullen dus moeten doorstroomen tot Antwerpen, tot achter de forten, om door die versterkingen beschermd te worden en van daaruit te opereeren. Maar daardoor wordt Antwerpen, zij het ook tijdelijk, een *oorlogshaven*, en dat mag het niet zijn.

Bekend is dat Napoleon van Antwerpen een oorlogshaven wilde maken, het bekende pistool op de borst van Engeland, en daartoe vestingwerken heeft aangelegd. Na zijn val stond Engeland, bij monde van Lord Castlereigh, er dan natuurlijk ook op, dat die werken geslecht zouden worden en dat in Art. 15 van het Vredestraat van Parijs van 30 Mei 1814 werd bepaald: «Dorénavant le port d' Anvers sera uniquement «un port de commerce.» Dat is m.i. duidelijk, afdoend en niet voor tweeërlei uitlegging vatbaar. Maar er is meer. Zij, die zich bijna uitsluitend, in elk geval bij voorkeur, op het tractaat van 1839 beroepen, zullen in Art. 14 van dat tractaat, tusschen Nederland en België gesloten, aantreffen: «Le port d' Anvers, «conformément aux stipulations de l' art 15 du traité de Paris «du 30 Mai 1814, continuera d' être *uniquement* un port de «commerce», hetgeen mede was voorgeschreven in Art. 11 van het tractaat der 18 Artikelen, dat krachtens machtiging van het Nationaal Congres van België, verleend bij decreet van 9 Juli 1831, door België met de vijf groote Mogendheden is gesloten ¹.

Ontkennen kan de heer Nys dat onmogelijk, maar hij tracht

1. *Papers relative of the affairs of Belgium.* — London, 1833, A, pag. 65.

het weg te doezelen en er zich met een Franschen slag af te maken. Och, die beteekenis is heel eenvoudig, zegt hij, «port «de commerce» is eene «terminologie traditionnelle», die alleen wil zeggen dat het niet kan zijn een «port militaire, exclusivement destiné à des buts de guerre.» Neen, mijnheer de Professor, zou ik hem willen toeroepen, dat gaat zoo niet, zóó «cavalièrement» mag men met tractaten niet omspringen. Antwerpen moet, volgens het tractaat van 1839 *uitsluitend* een handelshaven zijn. Hoe de Belgische hoogleeraar de voor hem lastige bepalingen dezer *drie* tractaten tracht weg te werken of te negeren, blijkt uit deze zijne opmerkelijke verklaring: «Le texte du traité de Paris de 1814 et des traités «de Londres de 1839 n'empêcherait certes pas la Belgique de «créer une marine militaire et d'avoir des navires de guerre à »Anvers.»

Niets zal voorzeker voor Nederland aangenamer en zekerder zijn, dan dat ook België een sterke oorlogsvloot zou bezitten; want wij beschouwen de Belgen als stamgenooten, als vrienden en als onze natuurlijke bondgenooten in tijden van gevaar. De onafhankelijkheid van beide Staten is eene wederzijdsche levensquaestie. Wij vragen echter hier niet naar wat wij zouden wenschen, naar wat ons belang medebrengt, maar naar hetgeen in tractaten is voorgeschreven; het is geene opportunitets- — maar het is eene rechtsquaestie. Laat oorlogsschepen maken zoo veel gij wilt, maak te Antwerpen havens waar die in- en uitvaren, bouw er forten om heen, zoodat dit wordt èn handelshaven èn oorlogshaven, maar verscheur dan eerst de tractaten van 1814, van 1831 en van 1839 of zeg ze op!

Men moge er in België wel op bedacht wezen om niet met luchthartigheid of uit braniachtigen overmoed Antwerpen te eeniger tijd tot vast station te maken van één of meer oorlogsschepen, strijders, want daarmede zou het zelf eene voorwaarde vernietigen, waaronder in 1831 en in 1839 de voortdurende onzijdigheid is verleend en gegarandeerd, zoodat door dat feit alle Staten, medecontractanten, van rechtswege ontheven zouden zijn van de verplichting om van hunne zijde het contract te eerbiedigen. Zeebrugge kan de Belgische oorlogshaven worden.

Wij stappen van het vlugschrift van den heer Nys, dat wij onderwijl even hebben behandeld, af. Het schijnt mij te vluchtig toe, om er langer bij stil te staan, waar deze om te bepalen

wat de houding van Nederland als onzijdige Staat moet wezen, eenvoudig verklaart, zonder meer, dat de Haagsche conventies van 1907 omtrent de onzijdigen hier in het geheel niet van toepassing zijn, en constateeren met voldoening dat de rechten van Nederland op de Beneden-Schelde in de Tweede Kamer niet in twijfel zijn getrokken. Integendeel, de heer De Beaufort heeft in zijne merkwaardige rede van den 2^{den} December bevestigd, dat de Wester-Schelde tot de Belgische grens geheel Nederlandsch territoir is, zoodat alle bepalingen uit verdragen en uit algemeene regels van het Volkenrecht voortvloeiende, die op het Nederlandsch territoir van toepassing zijn, ook van toepassing zijn op de Wester-Schelde. ¹

Ten aanzien van de hier voren gemelde punten, door den heer Patijn in de Kamer besproken, wensch ik op mijne beurt eene vraag te stellen, n.m. deze: of *passief* toelaten dat eene oorlogsvloot ons onzijdig Schelde-gebied gebruikt voor oorlogsoperaties en dus schendt, niet in zich sluit eene *actieve* daad, n.m. het beschikbaar-stellen van ons gebied? Te kort schietende in de verplichtingen op ons gelegd en genomen bij de tractaten van 1907, kunnen wij ons bezwaarlijk beroepen op andere verplichtingen, die nergens staan beschreven. Men kan zoowel zijn plicht verzaken door iets te doen wat verboden is, als door iets na te laten wat ons is opgelegd of dat wij op ons genomen hebben te volbrengen.

Vroeger zouden de heeren Van Lijnden van Sandenburg en Fokker in de Kamer ook gepleit hebben dat wij ons op de Schelde van elk optreden moesten onthouden, is door Mr. Patijn in herinnering gebracht. De geachte spreker heeft daarmede waarschijnlijk alleen bedoeld reeds nu materiaal aan te brengen voor eene bestrijding van het regeeringsvoorstel omtrent het fort bij Vlissingen, — waarvoor zijne geheele rede als voorlooper schijnt te moeten dienen, — daar die genoemde heeren in 1873 en in 1874 het behoud van de versterkingen bij Neuzen en Ellewoutsdijk hebben bestreden. Opmerkelijk is het toch, dat hetgeen de heer Fokker zeide, niet kan dienen tot bestrijding, maar juist is eene bevestiging van mijne stelling, dat, als het bijv. Engeland mocht zijn dat de Schelde om naar Antwerpen te gaan met zijn vloot zou willen opvaren — ik geloof dat de Engelschen te verstandig zijn om juist dien weg te kiezen, —

1. *Handelingen*, blz. 728.

en wij laten dat toe, wij dan onze plichten als neutralen ver-
zaken en voor Engeland tegen een derde Mogendheid partij
kiezen.

Datzelfde is door den heer Fokker in de Kamerzitting van
30 Januari 1893 gezegd, tot bestrijding van den heer Stieltjes,
die de noodzakelijkheid van het behoud van de versterkingen
van Neuzen had betoogd. Hij zeide n.m. «Maar als wij
«Neuzen bezetten en den doortocht van de Schelde ten
«behoefte van Engeland openlaten, terwijl Engeland met
«eene andere Mogendheid in oorlog is, dan trekken wij
«partij voor Engeland en schenden wij onze neutraliteit;
«wij komen dan noodwendig in het gedrang.»

In de zitting van den 2^{den} December is nog door den heer
Van Karnebeek gewezen op het onbetwistbaar recht, dat
Nederland heeft om een fort te bouwen te Vlissingen, werd
door den heer Van Nispen tot Sevenaer het slotwoord van
den heer Patijn bevestigd, dat, mocht er ooit te Vlissingen
een fort komen, het nooit zal komen met onvriendelijke
bedoelingen ten opzichte van België, en is de heer Van Idsinga
er tegen opgekomen dat de quaestie of wij, hetzij verplicht
hetzij gerechtigd zijn, om als bijv. Engeland troepen wil
brengen in Antwerpen, ter handhaving der Belgische neutra-
liteit, van fortificatiën aan de Schelde gebruik te maken om
dat te beletten, wordt vastgeknoopt aan de maatregelen, die
de Regeering voorstelt om onze kustdefensie in behoorlijke
orde te brengen, daar dit geen nieuwe, maar een oude, ten
allen tijde bestaan hebbende en ook nu bestaande quaestie is.

De Minister van Buitenlandsche Zaken, Jhr. de Marees van
Swinderen, heeft omtrent deze Schelde-quaestie, zoo als van
zelf spreekt, zich niet uitgelaten; maar op de geestige en gevatte
wijze, welke wij van dezen Minister-diplomaat gewoon zijn,
heeft hij den vriendelijken raad door den heer De Beaufort
gegeven om alle argumenten voor en tegen van deze zaak te
gelegenertijd in zijn kabinet kalm te overwegen, aangenomen,
beloofd dat hij, er in dien zin, eene kabinets-quaestie van zou
maken en den goeden wenk zou nakomen.

Ten slotte constateerde hij de uitmuntende verhoudingen,
welke tusschen Nederland en België bestaan, zoodat hij het
er voor houdt, dat «die vreedzame toestand zich wel zóó
«zal consolideeren dat de Schelde, ja zal blijven de rivier, de
«hartader van verkeer, welke ons beiden scheidt en verbindt,

«maar dat zij, dank zij dat wederzijdsch gevoel van solidariteit, «op de wijze der Pyreneeën van de geographische kaart zal «verdwijnen en men zal kunnen zeggen: il n'y a plus d'Escaut, «in dien zin, dat er geen strijd meer door zal worden opgewekt.»

En op den 6^{den} December heeft de Minister er op gewezen, dat het de plicht van Nederland is om voor het behoud van de riviermonden, die, naar ieder toegeeft, in onze handen veilig zijn, het zijne te doen, een plicht die, volgens hem en volgens den heer De Savornin Lohman, ons land heeft noch tegenover Engeland noch tegenover Frankrijk, maar tegenover den vijand, afgezien er van, wie het moge zijn.

De heer Patijn, die in de Kamer de Schelde-quaestie te berde heeft gebracht, is ook de laatste geweest die er daar over heeft gesproken.

Op dien St. Nicolaasdag heeft hij gemeend nog te moeten zeggen dat het hem heeft gehinderd, dat in ons land juist die uitlegging van de tractaten wordt verdedigd, die voor Nederland het meest bindend is en die Nederland het eerst tot het grijpen naar de wapenen zoude nopen, terwijl hij gelooft dat er geen enkel Nederlandsch belang bij betrokken is, dat men voor die opvatting propaganda maakt, komende het hem voor, dat ik in mijne brochure in die fout ben vervallen.

In de eerste plaats zij opgemerkt dat, indien uit onze Vredesmaatregelen en uitingen aan de Mogendheden overtuigend blijkt dat wij, als er een oorlog uitbreekt, *strik*t neutraal blijven en ons territoire zuiver houden zullen, dus den vasten wil hebben en toonen om ons gebied (hier het Schelde-gebied) vrij te houden van *elke* oorlogshandeling, daarin juist het beste middel is gelegen om *niet* noodig te hebben naar de wapenen te grijpen, om geheel buiten den oorlog te blijven. Maar daartoe wordt gevorderd eene *strik*te, niet — zooals de heer De Beaufort terecht zeide — eene «welwillende» of «vriendschappelijke» neutraliteit, niet eene «à double usage», niet, zooals van Belgische zijde wel zou worden gewenscht, in het eene geval een vreemde oorlogsvloot, ter wille van België, toelaten en in het andere geval zoo'n vloot, ter wille van België, bestrijden. Onze houding moet m.i. zijn: Niemand — zegge niemand! — komt met *krijg*soogmerken op de Schelde. Dat is *strik*te neutraliteit.

Dat zal men nu wel weër vinden eene te beslist uitgesproken meening; ik zal mij dat getroosten. Lang genoeg heb ik geleefd,

lang genoeg gewerkt en lang genoeg over onze neutraliteitsplichten nagedacht om mij de weelde te mogen veroorloven een eigen opinie te hebben, zonder er nog eerst een dozijn jaren over te moeten loopen peinzen.

Ook op een ander punt is mijne opvatting van hetgeen het belang van ons land vordert een andere dan die van den geachten spreker, althans wanneer men aan het woord propaganda geen verdere beteekenis hecht dan die van het verspreiden van meeningen, zonder er aan te verbinden eene afdaling tot marktgeschreeuw of andere druktemakerij.

Wanneer als hier het geval is, aan ons Vaderland een *recht* wordt ontzegd, dat het even als elke andere Souvereine Staat bezit; wanneer dat geschiedt niet ter loops maar aanhoudend, jaren achtereen; niet door «le premier venu» maar door Staatslieden, mannen van naam en van gezag; wanneer de een zegt: «Holland moet vrijen doortocht laten aan strijders» «krachten» en de andere: «Het staat niet aan Nederland om dien doortocht te beletten» zoodat dit langzamerhand geworden is zulk eene commune opinie in België dat men thans daar en in Frankrijk durft propaganda maken zelfs om ons het recht te betwisten op ons eigen territoire een fort te bouwen, waar wij mochten goedgevinden, — dan vordert het landsbelang dat men daar niet langer lijdzaam, passief onder blijft, maar is het *plicht*, voor ons goed recht op te komen en het met kracht van argumenten te verdedigen. Het zou getuigen van laakbare onverschilligheid en betreurenswaardige karakterloosheid om, uit beduchtheid van beweging te verwekken, of de toenaderingspolitiek te schaden, zich voortdurend stil te blijven houden, verstoppertje te spelen, den toegeworpen handschoen niet op te rapen maar stilletjes te laten liggen en een struisvogelpolitiek te verkiezen boven een eerlijken strijd met open vizier.

Goed en noodig in 's lands belang acht ik het dat die strijd worde uitgevochten op wetenschappelijk terrein, zoodat hij, zoo mogelijk, worde uitgemaakt vóór dat de fatale termijn daar is, dat soms op slag beslist en gehandeld zal moeten worden. Verkeerd en in strijd met 's lands belang wordt het daarentegen door mij geacht, dat die zaak reeds, zij het ook met de beste bedoelingen, op het terrein van de Staten-Generaal is gebracht, vóór dat zij ervoor rijp is, nog wel op eene

wijze, die aan de ontkenneren van Nederland's recht wapenen in de handen geeft ter bestrijding.

Men denke vooral niet dat dit geschreven is met eenige onvriendelijke bedoeling tegenover België. Het tegendeel is het geval. Zelfs hen die ik bestrijd: Baron Descamps, Baron Guillaume, Ernest Nys, zijn sedert vele jaren zeer goede bekenden, om niet te zeggen vrienden van mij.

Niets zal mij liever zijn, dan dat beide volken ten allen tijde in volmaakte harmonie en goede nabuurschap met elkander mogen blijven verkeer en wij zelfs in de ure van gevaar onze stamverwanten ten dienste kunnen staan; maar vast houd ik mij verzekerd, dat wij aan België geen beteren dienst kunnen bewijzen dan door zelf aan te nemen de houding van «strikte» neutraliteit, steunende op de tractaten en op de Algemeene beginselen van het Volkenrecht.

